

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Hodnotící zpráva o dopadu projektu v lokalitě Krnov

Silvia Zaťková, Adam Staveník

Září 2020

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

Agentura
pro sociální začleňování

Obsah:

1	Seznam použitých zkratk	3
2	Manažerské shrnutí	5
3	Základní terminologie	6
3.1	Sociální vyloučení	8
4	Metodologie a cílová skupina	10
5	Limity evaluace	14
6	Popis výchozího stavu vzdělávacího systému a kontextu v lokalitě	16
6.1	Zavádění inkluzivních opatření	16
6.2	Vzdělávací systém v Krnově v letech 2015–2020	18
6.2.1	Předškolní vzdělávání	18
6.2.2	Základní vzdělávání	20
7	Zhodnocení cílů MPI a jejich naplnění	22
8	Zhodnocení rizik při plnění cílů (obecná rizika i konkrétní rizika v řešené lokalitě)	33
9	Výsledný stav vzdělávacího systému a doporučení do budoucna	34
9.1	Adresnost / relevance	35
9.2	Konzistence	35
9.3	Koordinace a synergie	36
9.4	Udržitelnost	37
9.5	Celkové shrnutí	37
9.6	Doporučení	38
10	Zdroje a literatura	40

Seznam obrazových příloh:

Obrázek 1 - Postup při stanovování výsledků intervencí (Zdroj: vlastní zpracování) 13

Seznam tabulek:

Tabulka 1 - Evaluační ukazatele 11

Tento materiál vznikl za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Výzkum, vývoj, vzdělávání v rámci projektu „Inkluzivní a kvalitní vzdělávání v územích se sociálně vyloučenými lokalitami“, reg. č. projektu CZ.02.3.62/0.0/0.0/15_001/0000586.

Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

Tabulka 2 - Harmonogram evaluace o výsledcích spolupráce	14
Tabulka 3 - Připravenost žáků a žaček prvních ročníků na ZŠ v Krnově (počty žáků a žaček v ročníků a počet propadlých)	19
Tabulka 4 – Kapacita a vytíženost přípravné třídy ZŠ Smetanův okruh, a počtu dětí s odkladem PŠD	19
Tabulka 5 – Podíl identifikovaných žáků a žaček na školách a předčasné odchody ze vzdělávání letích 2015/2016–2019/2020	20
Tabulka 6 - Zhodnocení cílů MPI a jejich naplnění, první strategický cíl	24
Tabulka 7 - Zhodnocení cílů MPI a jejich naplnění, druhý strategický cíl	28
Tabulka 8 - Zhodnocení cílů MPI a jejich naplnění, třetí strategický cíl	32

1 Seznam použitých zkratk

ASZ	Agentura pro sociální začleňování
CDM	Centrum dětí a mládeže
ČSÚ	Český statistický úřad
ČŠI	Česká školní inspekce
IKV	inkluzivní a kvalitní vzdělávání
KPSVL	Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám
KŽV	odlišné kulturní prostředí nebo jiné životní podmínky dítěte
LMP	lehké mentální postižení
MPI	Místní plán inkluze
MŠ	mateřská škola
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR
MÚ	městský úřad
NNO	nevládní nezisková organizace
NZDM	nízkoprahové zařízení pro děti a mládež
OPZ	Operační program Zaměstnanost
ORP	obec s rozšířenou působností
OSPOD	odbor sociálně právní ochrany dětí
PO	podpůrné opatření
PPP	pedagogicko-psychologická poradna
SLDB	Sčítání lidu, domů a bytů
SPSZ	Strategický plán sociálního začleňování
SŠ	střední škola

Tento materiál vznikl za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Výzkum, vývoj, vzdělávání v rámci projektu „Inkluzivní a kvalitní vzdělávání v územích se sociálně vyloučenými lokalitami“, reg. č. projektu CZ.02.3.62/0.0/0.0/15_001/0000586.

Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

SVL	sociálně vyloučená lokalita/lokality
SVP	speciální vzdělávací potřeby
ŠZ	Školský zákon
ZŠ	základní škola

2 Manažerské shrnutí

Následující zpráva předkládá výsledky zhodnocení spolupráce Agentury pro sociální začleňování (ASZ) s městem Krnov v letech 2016–2020 na základě analýzy výstupů a výsledků implementace MPI. ASZ v Krnově působí od 2013–2016, přičemž strategický dokument MPI byl schválen v roce 2017. Během působení ASZ v Krnově se událo několik změn v organizační činnosti ASZ. Jako zásadní změnu lze považovat projektové osamostatnění oblasti vzdělávání v roce 2016, čímž došlo k navýšení pracovních kapacit působících v lokalitě o koordinátorku inkluzivního vzdělávání (KIV), která převzala již vytvořenou pracovní skupinu zaměřenou na vzdělávání. Předtím v lokalitě působili čtyři lokální konzultanti, přičemž častá personální změna nebudovala pozitivní vztah ASZ s aktéry na území města. Působení současné KIV je dnes hodnoceno pozitivně, protože si dokázala vybudovat důvěru a navázat na již rozběhnutou spolupráci. Prvním zásadním úkolem KIV v lokalitě bylo spolu s relevantními aktéry v oblasti vzdělávání vytvořit strategický dokument Místní plán inkluze (MPI). Hodnocení tohoto dokumentu aktéry, kteří se podíleli na realizaci opatření pro podporu IKV v Krnově, je spíše pozitivní. MPI je zásadním dokumentem pro rozvoj vzdělávání v městě, ujasňuje role jednotlivých aktérů a priority pro další směřování. Aktérům se dále podařilo vytvořit vhodnou komunikační strategii, která pomáhá informovat veřejnost o témata IKV.

Atmosféra pracovních skupin byla dotazovanými členy hodnocena pozitivně, kdy jednotliví aktéři mají zájem řešit oblast IKV a podílet se na jejím rozvoji. S tím se pojí i pozitivní hodnocení komunikace mezi členy pracovních skupin. Celkově dotazovaní aktéři považovali spolupráci s ASZ za přínosnou. V současné době není podle KIV potřeba častých setkávání členů pracovní skupiny, v roce 2020 se pracovní skupina Vzdělávání sešla zhruba desetkrát, což její členové považovali za dostačující. Z tohoto pohledu jsou dobře nastaveny vztahy a komunikace mezi aktéry v oblasti vzdělávání, nicméně podle respondentů a respondentek, kteří hodnotili spolupráci v pracovní skupině, by bylo vhodné vyšší zapojení ze strany OSPOD a kraje.

Celkově evaluace výsledků působení ASZ v lokalitě poukázala na kontinuitu aktivit na podporu oblasti IKV, a to zejména díky dlouhodobé koncepci v oblasti práce se žáky a žačkami ohroženými školním neúspěchem v důsledku nepodnětného rodinného prostředí, nízké míry motivace či s žáky nebo žačkami bez představ o dopadu úrovně vzdělávání na možnosti na pracovním trhu. V Krnově jsou nastaveny spádové oblasti

pro základní školy, tak, aby podporovaly desegregaci a samotní ředitele a ředitelky usilují o to, aby v jednotlivých třídách nebyli více než tři žáci nebo žačky ze sociálně znevýhodněného prostředí. Jedná se tedy o systémové opatření.

V oblasti předškolní výchovy je v Krnově zřízené Předškolní centrum, které se věnuje i terénní práci a snaží se aktivizovat a motivovat rodiče k zapojení dětí do předškolního vzdělávání ještě před povinným předškolním ročníkem. Město se zároveň snažilo podpořit rovnoměrnou distribuci dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí do městem zřizovaných mateřských škol prostřednictvím odměn pro vedoucí pracovníky škol, do kterých tyto děti docházejí. Dnes tyto odměny směřují do všech městem zřizovaných mateřských škol.

Působení ASZ v Krnově mělo dopad i na strategické plánování, protože se povedlo ukotvit koncepci inkluzivního vzdělávání do dokumentu Místního akčního plánu. Tento dokument není inovativní svým přístupem, ale spíše sjednocením aktivit jednotlivých aktérů. Umožňuje udržovat komunikaci mezi aktéry, kteří se pravidelně setkávají na pracovních skupinách. V porovnání s předchozími aktivitami a dokumenty se MPI šířeji věnuje oblasti koncepce práce s nadanými dětmi, rozšiřuje vzdělávání pedagogických pracovníků a pracovníků a navrhuje i širší spolupráci s OSPOD, PPP, SPC či lékaři.

Právě rozšiřování spolupráce je jednou ze silných stránek lokality, které mají pozitivní dopad na podporu inkluzivního a kvalitního vzdělávání. Aktéři v lokalitě jsou aktivní v podávání projektů, čím podporují i udržitelnost podpory pro aktivity IKV do budoucna. Zároveň se každým projektem snaží přinést nová opatření, která navazují na již zavedené aktivity.

3 Základní terminologie

Agentura pro sociální začleňování, která je jedním z odborů Ministerstva pro místní rozvoj ČR, byla v roce 2008 ustavena jako ústřední nástroj státní správy pro řešení sociálního začleňování. Jejimi dvěma základními úkoly je zajištění podpory obcím v procesu sociální integrace a odborná koordinace řešení sociálního vyloučení na národní úrovni. ASZ podporuje obce a města v tom, aby mohly plnit svoji funkci v zajišťování rovného přístupu ke vzdělávání, bydlení, zaměstnání, zdravotní péči a dalším zdrojům a institucím všem svým občanům bez ohledu na jejich sociální status.

Základním nástrojem ASZ při řešení sociálního vyloučení v konkrétní obci je **síťování a propojování relevantních místních aktérů**, které je nezbytným předpokladem pro implementaci integračních procesů. K tomu slouží tzv. **Lokální partnerství (LP)**, platforma, v jejímž rámci se koordinovaně řeší jednotlivé problematické oblasti prostřednictvím vytčení strategických cílů a naplňování konkrétních opatření pro jejich naplňování. Obec vytváří ve spolupráci s pracovní skupinou pro vzdělávání a zástupci ASZ (lokální konzultant a konzultant pro inkluzivní vzdělávání) **Místní plán inkluze v oblasti vzdělávání** (dále jen MPI).

Cílem MPI je systemizace opatření na podporu inkluzivního vzdělávání v obci v rámci místní vzdělávací soustavy. Plán je vypracován na dobu 3 let. Návrh plánu obsahuje identifikaci problémů v oblasti inkluzivního vzdělávání a rámcový návrh možných opatření řešících daný problém. Opatření přijatá v rámci MPI řeší především problematiku zvýšení kvality vzdělávání dětí a žáků s potřebou podpůrných opatření, zejména zvýšení kvality vzdělávání dětí a žáků socioekonomicky znevýhodněných a pocházejících z odlišného kulturního prostředí, tj. dětí a žáků žijících v sociálně vyloučených lokalitách či ohrožených sociálním vyloučením a problematiku desegregace škol. V návaznosti na desegregaci škol a kvalitu vzdělávání zmíněných cílových skupin může MPI obsahovat opatření zaměřená na kapacity škol a školských zařízení vyplývající z potřeb území s ohledem na cílové skupiny.

MPI je zpracován v kontextu předpokládaného demografického a sociálně ekonomického vývoje a s ohledem na efektivitu vzdělávací soustavy v místě s ohledem na počty výše zmíněných skupin. Pro nastavení opatření také slouží analýza místní vzdělávací sítě, která popisuje místní vzdělávací síť jak kvalitativně, tak kvantitativně; jsou zjišťovány systémové bariéry v přístupu ke vzdělávání a navrhována opatření na jejich překonávání.

ASZ dlouhodobě odborně mapuje problém sociálního vyloučení a možnosti jeho řešení a snaží se o rozšíření sociálně inkluzivního diskurzu. V lokálních samosprávách působí ve prospěch implementace nových způsobů práce představovaných především propojením, koordinací a aktivizací místních aktérů. Sociální problémy se snaží pojmenovávat přesně, v celé jejich šíři a s ohledem na jejich příčiny, čímž umožňuje změnu vnímání problémů aktéry místní sociální politiky. Může poskytnout alternativu k segregačním a restriktivním praktikám, v nichž řada lokálních politiků vidí jediný nástroj řešení.

V rámci své práce však naráží také na značné **limity**. Základní limit tvoří skutečnost, že ASZ nedisponuje žádnými pravomocemi vůči obcím a samosprávám ani vlastními finančními zdroji. Sehrává tak úlohu odborného poradce a motivátora. Disponuje rovněž jen velmi omezenými možnostmi systémového ovlivňování na úrovni národní politiky, neboť nemá žádné legislativní ani exekutivní pravomoci. ASZ je tedy pouze zprostředkujícím aktérem, který nemá přímý vliv na stav sociálního vyloučení a sociálně vyloučených lokalit v obcích.

V současné době je nejsilnějším nástrojem vlivu na obce v rukou ASZ **Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám** (KPSVL), který umožňuje obcím spolupracujícím s ASZ exkluzivně podávat projekty do uzavřených nesoutěžních výzev, kde jsou pro ně předem alokovány značné finanční zdroje. Projektové poradenství v rámci KPSVL se tak stává zásadní intervencí ASZ ovlivňující řešení sociálního začleňování v obcích.

3.1 Sociální vyloučení

Pod pojmem **sociální vyloučení** chápeme proces vylučování lidí nebo skupin lidí na okraj společnosti, do chudoby a izolace. Tento způsob vyloučení se projevuje na různých úrovních, např. sociální, prostorové, ekonomické či symbolické. Sociálně vyloučení se nacházejí v situaci, kdy mají ztížený přístup ke zdrojům běžně dostupným většině obyvatel, zároveň s tím se snižuje jejich schopnost udržovat sociální kontakty s obyvateli mimo situaci sociálního vyloučení a možnosti participace na organizaci sociálního života a účasti v rozhodování. Se sociálním vyloučením je často spojena určitá míra stigmatizace ze strany většinové společnosti, která může izolaci ještě prohlubovat.

Základními indikátory sociálního vyloučení je materiální chudoba, dlouhodobá nezaměstnanost, závislost na dávkách v hmotné nouzi, nízká kvalita a nejistota v bydlení, ztížený přístup ke kvalitnímu společnému vzdělávání, vysoká míra zadlužení, výskyt rizikového chování a kriminality a vysoká míra migrace. Jednotlivé ukazatele samy o sobě sociální vyloučení nezakládají. Je to teprve jejich kombinace, která zasaženým jedincům či rodinám brání v integraci či plnohodnotném životě a na různých úrovních je vylučuje ze společnosti. Každý z uvedených aspektů sociálního vyloučení může být v různých lokalitách a u různých jejich obyvatel zastoupen v jiné

míře. Různé kombinace intenzity těchto jevů pak vytváří charakter jednotlivých lokalit, které se stejně jako lokální kontext mnohdy výrazně liší. Společná všem lokalitám a jejich obyvatelům je však skutečnost, že se potýkají s několika zásadními existenčními problémy zároveň, a tudíž jejich řešení, které by směřovalo k vymanění se ze stavu sociální exkluze, je natolik obtížné, že je pro sociálně vyloučeného takřka nedosažitelné bez vnější pomoci.

Pokud dochází k vyšší koncentraci osob s kombinací několika nebo všech výše zmíněných ukazatelů, hovoříme o **sociálně vyloučené lokalitě** (SVL). Sociálně vyloučené lokality obvykle vznikají působením systémových aktérů či tržních mechanismů. Při jejich vzniku lze sledovat vnější příčiny tohoto procesu, jako jsou zákonné normy, tržní mechanismy a stanoviska zbytku společnosti i faktory vnitřní, které se často mezigeneračně reprodukuje (např. životní styl samotných sociálně vyloučených). Specifickou roli v sociálním vyloučení hraje etnicita. V českém kontextu se pak jedná o etnicitu romskou. Je však nutné důrazně se vyhradit proti zaměňování pojmu sociální vyloučení s příslušností k romskému etniku. Výše uvedený popis fenoménu sociálního vyloučení jasně dokládá, že stav vyloučení ze společnosti může postihnout kohokoliv, neohledně na jeho etnickou příslušnost. Tomu také v současné době odpovídá zacílení intervencí Agentury pro sociální začleňování.

Dopady sociálního vyloučení na oblast vzdělávání jsou komplexní a projevují se v několika rovinách. Obecně lze ale říct, že děti/žáci vyrůstající v prostředí sociálního vyloučení mají menší vzdělanostní šance a jsou častěji předurčeny ke školnímu neúspěchu než jejich vrstevníci. To je dáno různými faktory individuálního a strukturálního charakteru, jakými jsou například ekonomický status rodiny, dosažené vzdělání rodičů, segregace vzdělávacího systému, nedostupnost podpůrných služeb, a další. Z hlediska školské legislativy, lze tyto žáky označit za žáky se SVP z důvodu odlišných životních podmínek. V praxi ale tyto žáky často nebývají diagnostikováni a údaje ve školských výkazech z tohoto důvodu neodpovídají reálné přítomnosti těchto žáků ve třídách. Z tohoto důvodu ve zprávě rozlišujeme mezi pojmem diagnostikované SVP a SVP. Pod pojmem SVP rozumíme speciální vzdělávací potřeby žáka se zdravotním postižením, s jiným zdravotním znevýhodněním nebo sociálním znevýhodněním (§ 16 Školského zákona platného v r. 2015).

4 Metodologie a cílová skupina

Předmětem evaluace je projekt „Inkluzivní a kvalitní vzdělávání v územích se sociálně vyloučenými lokalitami“. Hlavním cílem projektu je v zapojených obcích dosáhnout uplatnění principů inkluzivního a kvalitního vzdělávání (IKV) na participativním základě a vytvořit podmínky pro dlouhodobé udržení a rozvoj opatření vzniklých v průběhu projektu na lokální úrovni. Klíčové aktivity (KA) projektu představují realizační nástroje ASZ na místní úrovni (spolupráce s územím, podpora odborné spolupráce, aktivizace relevantních aktérů, metodická podpora, výzkumy, analýzy a evaluace). Realizací jednotlivých KA se vytvářejí výstupy, které mají kapacitní charakter, tedy nevyvolávají změny přímo ve školách či u jednotlivých dětí a žáků, ale vytvářejí předpoklad pro to, aby takové změny mohly nastat. Kapacitní charakter znamená, že vytvářejí dílčí předpoklady pro zvýšení schopnosti (znalostí, kompetencí, případně zdrojů) klíčových aktérů změny (z řad zástupců obce, škol, NNO a dalších) řešit identifikované věcné problémy. Mezi výstupy klíčových aktivit patří existence a činnost pracovní skupiny vzdělávání (PS), místní plán inkluze (MPI), projektové poradenství, vstupní analýza, komunikační plány, workshopy, semináře a stáže.

Cílem evaluací je zhodnotit působení realizovaných aktivit v územích. Pro zhodnocení tohoto cíle je zapotřebí znát výsledky evaluace o průběhu spolupráce, která je metodologicky koncipovaná jako i) analýza kritických míst průběhu spolupráce, ii) analýza spokojenosti aktérů s působením ASZ včetně zhodnocení kvality spolupráce pracovních skupin. Výsledky evaluace průběhu spolupráce tak doplňují kontext, ve kterém se změna odehrávala. Evaluace může sloužit partnerům jako reflexe dosavadní práce a jako inspirace pro další možné směřování v oblasti IKV. Pro vnitřní agenturní účely slouží evaluace jako zhodnocení přínosnosti působení v územích.

Hlavní evaluační otázka: Jakou změnu podnítl dokument MPI mezi aktéry v území?

Evaluace výsledků spolupráce se zaměřuje na aktivity ASZ, které byly v územích realizovány. Výsledková evaluace zjišťuje dopady, které mají krátkodobý nebo okamžitý dopad uskutečněných intervencí (oproti tomu dlouhodobé dopady vznikají v horizontu následujících let po skončení projektu). Za hlavní intervenci ASZ je považováno vytvoření MPI, proto je cílem evaluace zjistit, jak dokument ovlivnil aktivity aktérů pro rozvoj IKV v Krnově. Tato evaluační zpráva zhodnocuje, nakolik se daří naplňovat MPI. Popisuje způsoby, jakými jsou cíle MPI realizovány a jaký charakter mají opatření realizovaná aktéry v daném území. Vyhodnocení naplňování MPI odpovídá monitorovacímu postupu, všechny specifické cíle jsou vyhodnoceny dle kritérií míry naplňování, tzn., zda jsou naplněny, naplněny částečně, nebo nebyla vytvořena žádná opatření pro dosažení těchto cílů. Pro zhodnocení plnění jednotlivých cílů je zapotřebí znát konkrétní postupy a opatření, které aktéři realizovali. Evaluace se proto zaměřuje především na popis těchto aktivit, přičemž hlavním zdrojem dat jsou rozhovory s aktéry. Celkovým výstupem analýzy je zhodnocení zacílenosti opatření. Zda se jednalo o podporu personální, přímou podporu pro žáky a žáčky atd. (viz Tabulka 1).

Plnění jednotlivých indikátorů a opatření pro naplnění cíle jsou průběžně jednou ročně vyhodnocována samotnými aktéry v lokalitě pomocí projektového monitoringu. Existence těchto dat umožnila lépe posoudit výsledek působení ASZ na území Krnova. Data z projektového monitoringu odrážejí realnost plnění cílů, možnosti aktérů a zacílenost aktivit v oblasti IKV.

Tabulka 1 - Evaluační ukazatele

Vedlejší evaluační otázka - evaluační ukazovatele	Typ dat	Dimenze
Na co cílí opatření, která vycházejí z MPI?	kvalitativní	• Personální kapacity • Přímá podpora pro žáky a žáčky

		• Podpora komunikace a spolupráce • Technicko-materiální kapacity
Jaký je charakter změn, které vycházejí z MPI?	kvalitativní	• Motivační • Koordinační • Aktivizační • Vzdělávací a osvětový • Inovativní • Udržující

Realizované aktivity v území jsou posuzovány i dle charakteru opatření (viz Tabulka 1). Vyhodnocení charakteru opatření je vždy vztaženo k cílové skupině, na kterou bylo opatření zaměřeno.

- **Motivační** opatření vysvětluje význam vzdělávání a motivuje k pozitivnímu vztahu.
- **Koordinační** opatření podporuje propojení aktérů a jejich komunikaci. Typickou aktivitou je například fungování platformy.
- **Aktivizačním** opatřením se rozumí podněcování k návykům: vzdělávacím, kooperačním, komunikačním apod.
- Za opatření se **vzdělávacím a osvětovým** charakterem jsou považována taková opatření, jejichž přímou aktivitou je rozvíjení nových poznatků. Sem patří např. doučování žáků a žaček, další vzdělávání pedagogických pracovníků nebo i volnočasové kroužky.
- **Inovativním** charakterem opatření je myšleno využívání nových postupů, například zavádění nových metod do výuky.

- **Udržující** jsou ta opatření, která například udržují dosavadní pozitivní stav. Může se jednat i o aktivity, které byly nastaveny ještě před vznikem MPI.

Pro formulování evaluačních ukazatelů byla využita logika teorie změny. Východiskem teorie změny je Místní plán inkluze evaluované obce, který je analyzován logikou zachycenou v Obrázku 1, kde jsou strategické cíle propojeny s konkrétními opatřeními a jednotlivými výsledky spolupráce, přičemž každé opatření nemusí mít svůj unikátní výsledek, naopak často má jedno opatření více výsledků.

Obrázek 1 - Postup při stanovování výsledků intervencí (Zdroj: vlastní zpracování)

Evaluace ve městě Krnov probíhala v období mezi dubnem a zářím 2020 a její podrobnější průběh je nastíněn v Tabulce 2. V průběhu evaluace byly využity následující **výzkumné metody a techniky**:

1. **11 polostrukturovaných rozhovorů** s členy pracovní skupiny (ředitel a ředitelky ZŠ, zástupkyně ZŠ, ředitelka MŠ, zástupci NNO, manažerka projektu KPSVL, vedoucí odboru školství města Krnov),
2. **polostrukturovaný rozhovor** s KIV,
3. **online dotazník Hodnocení partnerství**,
3. **analýza sekundárních dat (desk research)**,
4. **(ne)zúčastněné pozorování**.

Tabulka 2 - Harmonogram evaluace o výsledcích spolupráce

Aktivita	Obsah činnosti	Datum
1. mikrotým	nastavení a odsouhlasení postupu	duben 2020
Desk research	sekundární analýza dat	květen 2020
Evaluační design	vytvoření evaluačního designu v spolupráci s KIV a expertem na evaluace: prověření cílů, tvorba teorie změny, formulace evaluačních otázek, výběr evaluačních metod a nástrojů, vytvoření sítě aktérů a identifikace komunikačních partnerů, určení frekvence sběru dat	květen 2020
Tvorba evaluačních nástrojů	identifikace potřeb dané SVL, výběr a tvorba vhodných evaluačních nástrojů (dotazníky, scénář rozhovorů)	duben 2020
Sběr dat	Zaslání dotazníků Hodnocení partnerství	červen/červenec 2020
Rekrutace rozhovorů	napojení a domluvení termínů rozhovorů	srpen/ září 2020
Sběr dat (rozhovory s členy pracovní skupiny, t. j. ředitel a ředitelky MŠ, ZŠ, NNO působící na území, Odbor školství, kultury a sportu, manažer MPI)	11 polostrukturovaných rozhovorů	srpen/ září 2020
Analýza dat	čistění dat, triangulace, kódování, etc.	červen, srpen 2020
Psaní výzkumné zprávy	formulace zjištění + doporučení	září 2020
Zpracování připomínek od ASZ	zpracování interních připomínek	září 2020

5 Limity evaluace

Evaluace dopadů spolupráce ASZ a obcí se sociálně vyloučenými lokalitami naráží na několik zásadních limitů. Některé z nich jsou obecnými metodologickými problémy evaluace sociálních jevů, jiné se týkají specifík práce ASZ.

Tento materiál vznikl za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Výzkum, vývoj, vzdělávání v rámci projektu „Inkluzivní a kvalitní vzdělávání v územích se sociálně vyloučenými lokalitami“, reg. č. projektu CZ.02.3.62/0.0/0.0/15_001/0000586.
Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

V úvodu je potřebné zmínit, že jde o interní evaluaci. Z povahy interní evaluace vyplývá možné ohrožení v ovlivnění komunikačních partnerů, reliabilitě dat a možnost příznivé a méně kritické analýzy. Na odstranění těchto limitů existuje vnitřní kontrola pomocí mikrotýmů a expertního garanta na evaluace. Navzdory vnitřní kontrole však nelze vyloučit určité zkreslení dat. Existuje i externí kontrola v podobě externí průběžné evaluace zajištěné externími subjekty. Odbornost postupů evaluací je zároveň kontrolována interní oponentní skupinou ASZ.

Specifickým omezením vyplývajícím z povahy ASZ jako organizace a její činnosti je zejména rozpor mezi tím, že **primární cílovou skupinou ASZ je obec a místní institucionální aktéři**, i přestože zvolená evaluační metoda šetří dopady intervencí na sociálně vyloučené osoby, které jsou pro ASZ sekundární, tedy nikoliv primární cílovou skupinou. Z toho vyplývá, že činnost ASZ může mít pouze **zprostředkovaný vliv na vznik dopadů** v sociálně vyloučených lokalitách. Zásadní roli v jejich uskutečnění má aktivita místních aktérů, kterou může ASZ podpořit, nemůže ji však zastoupit. Zároveň je třeba vzít úvahu komplexní povahu sociálního problému, jímž je sociální vyloučení. Do podoby a míry sociálního vyloučení ve zkoumané obci intervenuje velké množství vnějších faktorů, které ASZ ani obce a jejich obyvatelé nemohou často nijak ovlivnit. Mezi tyto faktory patří i systémové nastavení jednotlivých politik státu, které determinuje možnosti řešení různých aspektů sociálního vyloučení. Další důležitou skutečností je to, že integrační procesy jsou dlouhodobé povahy a jejich výsledky se projevují zpravidla po delší době. Od intervencí proto nelze očekávat okamžitý dopad a změny v sociálně vyloučených lokalitách.

Jiný limit prováděné evaluace představuje **nedostatek dostupných relevantních dat** takřka ve všech oblastech intervencí, a to především dat vztažených k malým územním jednotkám a k identifikovaným sociálně vyloučeným lokalitám. Data, která jsou poskytována místními aktéry, mívají různou strukturu, obsah i validitu. Navíc je obvykle nelze ověřit z jiných zdrojů.

S ohledem na uvedená obecná i specifická metodologická omezení je při evaluaci kladen důraz na **kvalitativní zkoumání**, které umožní podat hlubší kontextuální hodnocení dopadů intervencí a vytvořit co nejvěrnější obraz stavu lokality.

Dalším nemalým limitem evaluace byla i opatření proti nákaze nemocí Covid-19, kdy karanténní opatření omezila sběr dat v terénu, což vedlo k prolongaci evaluační činnosti.

6 Popis výchozího stavu vzdělávacího systému a kontextu v lokalitě

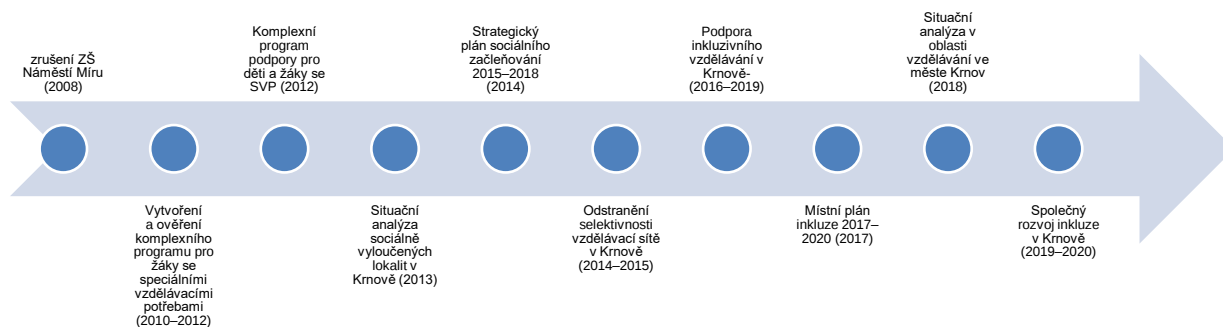
6.1 Zavádění inkluzivních opatření

V této části se zaměřujeme na popis inkluzivních opatření, která byla realizována po tom, co město Krnov v roce 2008 zrušilo ZŠ Náměstí Míru, která měla pověst romské školy. Jednalo se o školu s prvním stupněm výuky. Důvody pro zrušení byly jak ekonomické (nákladnost provozu), tak sociálně vzdělávací (problém při přechodu na druhý stupeň do jiných škol). Zrušení školy bylo výzvou v tom, jak žáky a žáčky začlenit do škol rovnoměrně tak, aby nedošlo k přesunu žactva na jednu školu. Jako desegregační opatření bylo v tomto ohledu použito přenastavení spádových obvodů (Janák, & Stanoev & et kol., 2015). O dva roky později, v roce 2010, začala spolupráce NNO Reintegra a ZŠ Janáčkovo nám. v podobě projektu Vytvoření a ověření komplexního programu pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Jednalo se o kombinaci terénní práce a doučování pro romské žáky a žáčky. Pod neziskovou organizací vznikl Klub devítka (K9). V roce 2012 se projekt rozšířil a o spolupráci se ZŠ Smetanův okruh a s NNO Slezská diakonie. V roce 2014, tedy čtyři roky od začátku terénní a pedagogické práce, převzalo iniciativu město Krnov v rámci projektu Odstranění selektivnosti vzdělávací sítě v Krnově, do kterého se zapojily již všechny čtyři základní školy zřizované městem a k výše jmenovaným zapojeným NNO se připojila i Armáda spásy. Podpora v doučování se tímto stala dostupnou pro všechny žáky a žáčky v Krnově. ZŠ Janáčkovo nám. a Smetanův okruh zřídily přípravné třídy a NNO Reintegra pracuje i s dětmi ve věku čtyři a pěti let, čímž se podílí na předškolní výchově (Janák, & Stanoev & et kol., 2015). MŠMT označilo městský projekt za dobrou praxi a jeho výsledkem byl nižší výskyt žáků a žaček opakujících ročník a zlepšení školní docházky.

V tomto období začala i spolupráce ASZ s městem Krnov, kdy v roce 2013 vznikla Situační analýza sociálně vyloučených lokalit v Krnově a začaly přípravy Strategického

plánu sociálního začleňování 2015–2018. Cílem strategického plánu bylo řešit sociální začleňování komplexně a koordinovaně, což z pohledu vzdělávání může ještě víc podpořit desegregaci ve vzdělávání. V roce 2016 spolu se vznikem projektu Inkluzivní a kvalitní vzdělávání v územích se SVL OP VVV vznikla v Krnově i pozice KIV, která převzala pracovní skupinu Vzdělávání. Úkolem skupiny bylo vytvořit Místní plán inkluze, kdy se aktéři v lokalitě zároveň podíleli i na tvorbě Místního akčního plánu vzdělávání pod vedením Místní akční skupiny. V letech 2014–2017 vzniká několik strategických dokumentů. Po skončení projektu Odstranění selektivnosti vzdělávací sítě v Krnově roce 2015 nemá město projektovou podporu pro pokračování započatých aktivit ve vzdělávání, proto finančně podporuje tyto aktivity z vlastních zdrojů. V roce 2016 získává Krnov prostřednictvím KPSVL projekt s názvem Podpora inkluzivního vzdělávání v Krnově, jehož realizátorem už není město, ale NNO Reintegra. Projekt se rozšířil zejména o pozice koordinátorů inkluze. Na tento projekt navázal od roku 2019 projekt Společný rozvoj inkluze v Krnově (2019–2022) (viz Schéma 2).

Schéma 1 – Vývoj opatření ve vzdělávání a působení Agentury pro sociální začleňování

Zdroj: Vlastní (2020)

Tento materiál vznikl za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Výzkum, vývoj, vzdělávání v rámci projektu „Inkluzivní a kvalitní vzdělávání v územích se sociálně vyloučenými lokalitami“, reg. č. projektu CZ.02.3.62/0.0/0.0/15_001/0000586.
Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

6.2 Vzdělávací systém v Krnově v letech 2015–2020

Mnoho krnovských aktérů je v oblasti inkluzivního vzdělávání aktivní již deset let. Dle Junáka a Stanoeva et. kol (2015) je v Krnově možné hovořit o podpoře inkluze už od roku 1997. Za tuto dobu byl v území vytvořen komplexní systém podpory sociálního začleňování, který stojí na čtyřech pilířích i) terénní práci, ii) předškolní výchově, iii) podpoře při studiu a doučování a iv) spolupráci aktérů zapojených do vzdělávání (jak formálního, tak neformálního).

6.2.1 Předškolní vzdělávání

Předškolní vzdělávání v současnosti poskytuje 11 mateřských škol, z nichž je jedna soukromá. Kapacita mateřských škol poskytuje 883 míst. Mateřské školy přijímají i dvouleté děti. MŠ Karla Čapka přijímá tyto děti i do speciálních tříd. Podíl dvouletých dětí z celkového počtu dětí v mateřských školách od školního roku 2015/2016 pomalu roste z 5 % na 7 % v roce 2018/2019. Rostoucí podíl dvouletých dětí v MŠ se odvíjí spíše od ochoty rodičů dát děti do MŠ, než od kapacitních možností škol. Odmítání dvouletých dětí mateřskými školami je podle dat výkazů MŠMT spíše raritou. Od školního roku 2018/2019 na MŠ nenastupují pětileté děti a velmi ojediněle nastupují šestileté děti (jedná se o jediný případ v roce). Z tohoto pohledu je předškolní stupeň zcela úspěšný, neboť do MŠ nenastupují děti pozdě.

Počet dětí se SVP v MŠ byl v letech 2016/2017–2019/2020 stabilní, pohyboval se mezi 11–12 % z celkového počtu dětí navštěvujících MŠ. Ve třech MŠ byly zřízeny speciální třídy (MŠ Karla Čapka, MŠ Jiráskova a MŠ Slezská diakonie), přičemž v MŠ Slezská diakonie jsou zřízeny jenom speciální třídy. Na MŠ Karla Čapka a MŠ Jiráskově se v posledních dvou letech podařilo začlenit děti se SVP i do běžných tříd. Děti se SVP navštěvují i běžné mateřské třídy ve školách, které nemají zřízenou speciální třídu: v MŠ Mikulášská, MŠ Nám. Míru, MŠ Maxima Gorkého, MŠ Klíček a ojediněle i na MŠ Albrechtická. Vedle stabilního podílu dětí se SVP došlo k navyšování počtu asistentů pedagoga od roku 2015/2016 z 6,97 úvazku na 15,5 úvazku v roce 2019/2020 ve všech MŠ. Pro většinu MŠ to znamenalo navýšení o jeden úvazek, pouze pro MŠ Žižkova a MŠ Karla Čapka se jednalo o výraznější nárůst, a to až dvojnásobný a trojnásobný. Podpora tedy směřovala spíše do školy se speciálními třídami a do školy s největší kapacitou.

Význam předškolního vzdělávání jako připravenosti ke vzdělávání na základní škole se projevuje v zlepšení šanci postupu do dalšího ročníků. Počet propadlých žáků a žaček není vysoký, jedná se o jednotky případů. Předčasné odchody ze vzdělávání tak v případě Krnova nejsou způsobeny „špatným startem“, kdy žák nebo žačka propadnou už v první třídě. Předškolní příprava funguje v tom smyslu, že dokáže děti úspěšně připravit na první ročník.

Tabulka 3 - Připravenost žáků a žaček prvních ročníků na ZŠ v Krnově (počty žáku a žaček v ročníků a počet propadlých)

	2015/2016		2016/2017		2017/2018		2018/2019		2019/2020	
	Žáci	propadli	žáci	propadli	žáci	propadli	žáci	propadli	žáci	propadli
Dvořákův okruh	49	1	56	0	46	0	42	0	43	1
Smetanův okruh*	49	1	51	0	42	0	48	0	44	0
Janáčkovo nám.	82	0	82	0	69	0	67	0	50	0
Žižkova	53	0	52	0	48	0	64	0	52	0
Slezská diakonie	3	1	8	1	5	1	4	1	4	0
Celkem	236	3	249	1	210	1	225	1	193	1

Zdroj: MŠMT 2015/2016 – 2019/2020

V současnosti je zřízena na ZŠ Smetanův okruh přípravná třída, která poskytuje možnost pro děti s odkladem nastoupit do ZŠ do přípravného ročníku. V roce 2016/2017 tuto možnost pravděpodobně využily všechny děti s odkladem. Kapacita třídy se v dalším roce snížila, přičemž narostl i počet dětí, kterým byl udělen odklad povinné školní docházky. Kapacita přípravné třídy dnes poskytuje možnost nastoupit méně než polovině dětí s odkladem, ty se tak spíše vracejí do MŠ (blíže viz Tabulka 4).

Tabulka 4 – Kapacita a využitost přípravné třídy ZŠ Smetanův okruh, a počtu dětí s odkladem PŠD

Rok	U zápisu	S odkladem	Zastoupení odkladů z celkového počtu	V přípravné třídě	Zastoupení v přípravné třídě z odkladů
2015/2016	294	43	15%	15	35 %
2016/2017	122	14	11%	14	100 %
2017/2018	99	24	24%	10	42 %
2018/2019	122	20	16%	10	50 %
2019/2020	167	31	19%	12	39 %

Tento materiál vznikl za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Výzkum, vývoj, vzdělávání v rámci projektu „Inkluzivní a kvalitní vzdělávání v územích se sociálně vyloučenými lokalitami“, reg. č. projektu CZ.02.3.62/0.0/0.0/15_001/0000586.

Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

6.2.2 Základní vzdělávání

V Krnově jsou městem zřízeny čtyři běžné základní školy; jednu speciální ZŠ zřizuje Moravskoslezský kraj. Od roku 2010 Odbor školství, kultury a sportu městského úřadu usiluje o rovnoměrné zastoupení romských dětí na základních školách. Současně i školy usilují o to, aby tito žáci a žákyně nebyli umístěni v jedné škole a aby byli rovnoměrně rozděleni mezi jednotlivé třídy v rámci škol.

Školy prezentujeme z pohledu podílu identifikaci žáků a žaček se SVP. Včasné získání podpůrného opatření je jedním ze znaků kvalitní školy (Lábusová, & Zemská Tannenbergerová, & Svoboda, 2020), v případě dvou škol se jeví, že může mít vliv na předčasný odchod ze vzdělávání, a tedy ukončení školní docházky v nižším než 9. ročníku. Vztah podpůrných opatření, a tedy identifikace žáka se SVP a předčasných odchodů zde není statistickým neboli kauzálním, je spíše logickým vysvětlením. Při nedostatečné podpoře žáků se SVP čelí žáci a žačky těžším podmínkám ve vzdělávacím procesu, a tedy nepostupují v něm žádoucím směrem.

Tabulka 5 – Podíl identifikovaných žáků a žaček na školách a předčasné odchody ze vzdělávání letech 2015/2016–2019/2020

	ZŠ Dvořákův okruh		ZŠ Smetanův okruh		ZŠ Janáčkovu nám.		ZŠ Žižkova		Průměr v ČR	
	SVP	Předč. odchody	SVP	Předč. odchody	SVP	Předč. odchody	SVP	Předč. odchody	SVP	Předč. odchody
2015/2016		8,7 %	-	4,3 %	-	0 %	-	0 %		-
2016/2017	9,4 %	0 %	8,5 %	6,8 %	10 %	5,6 %	13,4 %	4,9 %	9,5 %	-
2017/2018	9,3 %	13,3 %	8,2 %	11,6 %	11,6 %	6,3 %	12,7 %	0 %	11,6 %	4,5 %
2018/2019	12,8 %	2,9 %	4,3 %	7,1 %	10,4 %	2,6 %	12,9 %	3,5 %	12,9 %	4,5 %
2019/2020	10,5 %	8,3 %	8 %	10,5 %	15,1 %	4,5 %	12,5 %	0 %	14 %	4,5 %

Zdroj: MŠMT 2015/2016–2019/2020

Účelem zde není označit školy za nekvalitní, v roce 2016/2017 a 2017/2018 čelily PPP náporu posuzování podpůrných opatření pro žáky a žačky, který byl důsledkem legislativní změny. V případě školy Smetanův okruh došlo na dva roky (2017/2018 a 2018/2019) ke snížení podílu žáků se SVP, přičemž předčasné odchody byly až na

jeden rok nejvyšší v daném městě. Školy ZŠ Janáčkovo náměstí a ZŠ Žižkova se přibližovaly k identifikaci SVP k průměru pro ČR. Poměr předčasných odchodů se držel spíš pod průměrem ČR, kromě roku 2017/2018 na ZŠ Janáčkovo náměstí. Obecně nelze konstatovat, že by se školám dařilo snižovat počty žáků a žáček ukončujících vzdělávání dříve než v 9. ročníku, avšak v případech těchto dvou škol se jeví výsledky identifikace žáků se SVP jako blížící se k průměru v rámci ČR.

7 Zhodnocení cílů MPI a jejich naplnění

Ve strategickém dokumentu zaměřeném na kvalitní a inkluzivní vzdělávání byly stanoveny tři strategické cíle. První se věnoval podpoře dětí a žáků ve vzdělávacím procesu, druhý cíl byl zaměřen na oblast spolupráce a třetí cíl cílil na problematiku personálních kapacit.

Na podporu předškolní přípravy dětí je v Krnově zřízené předškolní centrum přímo v sociálně vyloučené lokalitě v Albrechtické ulici. Centrum funguje od roku 2010 a spolupracuje s mateřskými školami v Krnově. Jednou z aktivit tohoto centra je aktivizovat rodiče k předškolnímu vzdělávání, a to i v nepovinných ročnících. Tato aktivita splňuje stanovené monitorovací indikátory. Na základě úspěšnosti aktivit předškolního centra je zamýšleno zřízení nového centra v Opavské ulici.

Do nejvíce propracovaných opatření lze zařadit ambici motivovat žáky k pravidelné školní docházce a dosažení školního úspěchu. Tento cíl naplňuje především aktivita doučovacích klubů. Doučování probíhá jak na základních školách, tak v NNO. Pro žáky a žáčky je tak na výběr možnost prostředí doučování. Některé školy vyžadují pravidelnou docházku do doučovacího klubu dvakrát týdně. V případě NNO byla docházka popisována ve vztahu k dobrovolnosti, samotné kluby si byly vědomy pozice méně formálního prostředí pro žáky. Na druhou stranu v NNO se snažili hledat způsoby motivace, v jednom doučovacím klubu vedli soutěž v četnosti a pravidelnosti docházky. Prostředí NNO je flexibilním pro žáky i žáčky, umožňuje jim i přecházet z jednoho klubu do druhého. Žáci a žáčky tak někdy volí na základě přátelských vztahů, když navštěvuje jiný doučovací klub blízká osoba, přejdou do klubu i oni. Mezi doučovacími kluby jsou rozdíly v přístupu, kdy například EUROTOPIA nabízí individuální lekce (hodiny) vedeny studentkami SPgŠ nebo gymnázia. Liší se i skladba dětí, klub K9 navštěvují téměř výhradně romské děti. Pracovnice K9 deklarují, že se snaží hledat způsoby, jak pracovat i s těmi nejméně motivovanými. V tomto ohledu byla v klubech na školách a v NNO zřízena pozice pracovníka pro práci s komunitou. Narozdíl od jiných NNO doučuje ve Slezské diakonii pedagogický pracovník. Doučovací klub existuje i na SPgŠ, zde je možné spatřovat přínos i v oblasti vzdělávání budoucích pedagogických pracovníků. Pro studentky se jedná o praktickou zkušenost v tom, jak pracovat s žáky se SVP, a to s odborným metodickým vedením. Aktivita studentek střední školy je rozšířena i o praxi v doučovacích klubech. Tuto možnost

využívá například klub K9. Klub EUROTOPIA cíleně jako doučující vybírá studentky SPgŠ a gymnázia. Dle vedoucích klubů se od doučování nedá očekávat, že se zlepší všem žákům známky. Úspěchem je připravenost, možnost psát úkoly, projít látku mimo školu. Doučovací aktivity probíhají i během prázdnin, kdy se zaměřují na přípravu na reparaáty.

Kariérové poradenství na školách je postavené na standardních aktivitách, mezi které patří spolupráce s OKAP a se SŠ. Žáci a žačky se účastní exkurzí, dnů otevřených dveří, případně ZŠ pořádají burzy středních škol. Mezi školami byla zaznamenána variabilita v ročnících, kdy začínají pracovat se zařazením profesní přípravy do výuky. Některé školy začínají už na začátku druhého stupně, jiné až v 9. ročníku. Dvě školy zároveň zmínily individuálnější přístup ke kariérovému poradenství. Z pohledu efektivity je podle nich dobré se věnovat otázce volby povolání už v nižších ročnících, a to zejména u dětí z méně podnětného prostředí, kdy tyto děti často nemají přehled o různých zaměstnáních a oblastech, kterým by se mohly dále věnovat. Tyto děti tak zpravidla nemají ani povědomí, o jaké povolání mohou usilovat, co obnáší příprava pro povolání apod. Proto je potřeba se formou odpovídající vývoji žáků a žaček tématu povolání věnovat dříve než v 9. ročníku. V tomto ohledu je nejvíce progresivní ZŠ Janáčkovo náměstí. ZŠ Žižkova se soustředí i na sebepoznávací metody a klade důraz také na individuální konzultace. Návštěvnost konzultací je poměrně vysoká, avšak rodiče ze sociálně znevýhodněného prostředí jsou zpravidla ochotni přijít na konzultaci až po doporučení ze strany školy.

Tabulka 6 - Zhodnocení cílů MPI a jejich naplnění, první strategický cíl

Strategický cíl 1	Všechny děti v Krnově jsou dle svých potřeb zapojeny do předškolního vzdělávání, žáci krnovských škol jsou podporováni k aktivní školní docházce, dosažení školního úspěchu a pokračování studia na vyšším stupni vzdělávání.
Specifický cíl 1.1	Roste počet dětí zapojených do předškolního vzdělávání a rodiny ze SVL jsou podporovány k aktivní docházce dětí do mateřských škol.
Aktivity/opatření	Vyhodnocení
1.1.1 Podpora předškolního centra jako neformálního vzdělávání pro děti se SVP V Krnově budou i nadále rozvíjeny aktivity předškolního centra a vznikne další předškolní centrum pro děti ze sociálně znevýhodněného a kulturně odlišného prostředí v Opavské ulici. Pokračuje i nadále zapojování dětí ze SVL do hlavního vzdělávacího proudu formou spolupráce předškolních center s ostatními MŠ (společné aktivity dětí MŠ s dětmi předškolního centra, dny otevřených dveří MŠ apod.).	Předškolní centrum v Opavské ulici zatím není zřízeno. Způsob plnění: projekty Podpora inkluzivního vzdělávání v Krnově 2016–2019, Společný rozvoj inkluze v Krnově 2019–2020 Naplnění indikátoru: 24/20
Cílenost opatření: přímá podpora dětí Charakter opatření: aktivizační	
1.1.2 Aktivní vyhledávání dětí vypadávajících z předškolního vzdělávání Bude docházet k aktivnímu vyhledávání a oslovování rodin dětí, které se předškolního vzdělávání neúčastní. Rodiče ze SVL budou motivováni k zapojení dětí do nepovinného předškolního vzdělávání osobním přístupem přímo v rodinách.	Způsob plnění: projekty Podpora inkluzivního vzdělávání v Krnově 2016–2019, Společný rozvoj inkluze v Krnově 2019–2020 Naplnění indikátoru: 25/20 rodičů ze SVL
Cílenost opatření: podpora rodinného prostředí Charakter opatření: aktivizační	
Specifický cíl 1.2	Žáci na základních školách jsou motivováni k pravidelné školní docházce a dosažení školního úspěchu.
Aktivity/opatření	Vyhodnocení
1.2.1 Doučování žáků ohrožených školním neúspěchem I nadále budou podporovány doučovací kluby na základních školách a v neziskových organizacích, ve kterých budou doučováni žáci ohrožení školním neúspěchem. Je nastavena možnost doučování žáků přímo v rodinách.	Doučování probíhá na všech základních školách a ve čtyřech klubech v NNO dvakrát týdně (Armáda spásy, EUROTOPIA, doučovací klub K9, Slezská diakonie). Projektem jsou podpořeny 0,5 úvazky pro doučující. Cílovou skupinou jsou žáci a žákyně základních škol. Způsob plnění: projekty Podpora inkluzivního vzdělávání v Krnově 2016–2019, Společný rozvoj inkluze v Krnově 2019–2020 Naplnění indikátoru: 390/400 žáků a žaček ohrožených školním neúspěchem

Cílenost opatření: přímá podpora žáků a žaček Charakter opatření: aktivizační a motivační	
1.2.2 Motivace a podpora žáků ke vzdělávání Bude podporována role průvodce pro žáka, kdy starší kamarád motivuje mladšího žáka ke vzdělání, doučuje ho a doprovází na různé zážitkové a vzdělávací akce.	Aktivita peer tutoring probíhala v doučovacím klubu na internátu SPgŠ a SZŠ. Je doplněna o metodickou podporu se speciálním pedagogem a koordinátorem inkluze pro rozšíření praktických dovedností studentek SPgŠ. Způsob plnění: projekty Podpora inkluzivního vzdělávání v Krnově 2016–2019, Společný rozvoj inkluze v Krnově 2019–2020 Naplnění indikátoru: ?/30 žáků a žaček
Cílenost opatření: přímá podpora žáků a žaček Charakter opatření: motivační, vzdělávací a osvětový	
1.2.3 Kluby a kroužky na školách nebo v zařízeních zájmového vzdělávání Budou podpořeny kluby a kroužky zaměřené na rozvoj občanských, sociálních a personálních kompetencí.	Na školách je nabídka kroužků, které navštěvují žáci nebo žačky s potřebou podpory. Na všech školách je zřízen sportovní kroužek, ale nabídka kroužků z jiných oblastí je velmi omezená nebo vůbec neexistuje. Naplnění indikátoru: ? /80 žáků a žaček
Cílenost opatření: podpora žáků a žaček Charakter opatření: udržující	
1.2.4 Vzájemné návštěvy žáků mezi školami Budou podporovány návštěvy žáků na jiných školách v ČR (např. zapojení žáků do výukové hodiny jiné školy, společné sportovní a pohybové aktivity). Tyto návštěvy budou probíhat za doprovodu pedagogů.	Neprobíhá. Naplnění indikátoru: 0/50 žáků a žaček
1.2.5 Vzdělávací aktivity o prázdninách Pro žáky ohrožené školním neúspěchem budou realizovány o prázdninách vzdělávací aktivity rozvíjející základní gramotnosti	Aktivita probíhá dle zamýšleného cíle. Způsob plnění: projekty Podpora inkluzivního vzdělávání v Krnově 2016–2019, Společný rozvoj inkluze v Krnově 2019–2020 Naplnění indikátoru: proběhlo 10 akcí, cíl byl 50 dětí
Cílenost opatření: přímá podpora žáků a žaček Charakter opatření: udržující, vzdělávací a osvětový	
1.2.6 Podpora nadaných žáků U nadaných a talentovaných žáků budou podporovány činnosti zaměřené na zvyšování vědomostní úrovně nad rámec školních vzdělávacích programů a na rozvoj sociálních kompetencí.	V současnosti nemá žádná škola rozpracovanou podporu pro nadané žáky. Jedna škola má vizi a plánuje ji začít realizovat. Další škola počítá s nastavením za pomoci nově zřízené pozice školní psycholožky. Naplnění indikátoru: 0/10 žáků a žaček

Specifický cíl 1.3	Základní školy posilují význam kariérního poradenství, žáci ze SVL jsou podporováni k pokračování studia na středních školách.
Aktivita/opatření	Vyhodnocení
1.3.1 Kariérové poradenství pro žáky základních škol a podpora činnosti vedoucích k vhodnému výběru profese Na základních školách bude posílena pozice kariérního poradce. Pro žáky budou realizovány motivační aktivity zaměřené na výběr profese s ohledem na jejich zájmy a předpoklady (např. seznámení se s různými profesemi, představení středních škol a odborných učilišť žákům ZŠ, veletrhy práce, exkurze u zaměstnavatelů).	Školy mají personálně obsazeny pozice na podporu kariérního poradenství – výchovná poradkyně. Mezi školami jsou rozdíly v začlenění profesní přípravy do výuky. Způsob plnění: Naplnění indikátoru: 4/4 kariérní poradci ?/80 žáků a žaček
Cílenost opatření: přímá podpora žáků a žaček, personálně kapacitní Charakter opatření: aktivizační (podávají přihlášky na SŠ), motivační, vzdělávací a osvětoví	
1.3.2 Žáci jsou motivováni ke studiu na vyšším stupni vzdělávání Žákům základních škol budou úspěšní lidé představovat svou profesi, budou hovořit o důležitosti a významu vzdělávání a budou probíhat exkurze na středních školách	Aktivita probíhá dle zamýšleného cíle. Účast žáků a žaček 400 Naplnění indikátoru: 3/8 přednášek, exkurzí
Cílenost opatření: přímá podpora žáků a žaček Charakter opatření: aktivizační, motivační, vzdělávací a osvětoví	
Specifický cíl 1.4	Rodiče dětí a žáků jsou podporováni ke spolupráci se školou, je zlepšována komunikace mezi školou a rodinou a rodiče jsou motivováni k lepšímu přístupu ke vzdělávání
Aktivita/opatření	Vyhodnocení
1.4.1 Motivace rodičů ke vzdělávání a zlepšení komunikace s rodinou Rodinám ze SVL budou poskytovány formou poradenství informace podporující důležitost vzdělávání. Dále budou posilovány rodičovské kompetence v oblasti vzdělávání. Součástí tohoto opatření bude také informační a osvětová kampaň směřem k veřejnosti.	Aktivita probíhá skrze pozici pracovníka pro práci s komunitou. Počet podpořených rodin není znám. Způsob plnění: Společný rozvoj inkluze v Krnově 2019–2020 Naplnění indikátoru: ? /40 rodičů
Cílenost opatření: rodinné prostředí žáků a žaček Charakter opatření: aktivizační, motivační, vzdělávací a osvětoví	
1.4.2 Realizace vzdělávacích aktivit pro rodiče a podpora rodičů k zapojení do aktivit školy Pro rodiče žáků ze socioekonomicky znevýhodněného a kulturně odlišného prostředí budou minimálně 4x ročně realizovány workshopy o důležitosti vzdělání a bude rozvíjeno zapojování rodičů do aktivit školy. Budou podporováni	Proběhlo pět vzdělávacích akcí, kterých se zúčastnilo 38 rodičů. Způsob plnění: Společný rozvoj inkluze v Krnově 2019–2020

aktivní rodiče, kteří se zapojují do činností školy.	Naplnění indikátoru: 5/4
Cílenost opatření: rodinné prostředí žáků a žaček Charakter opatření: motivační, vzdělávací a osvětový	
1.4.3 Rodiče jsou podporováni při jednání s pedagogickými pracovníky a zástupci sociálních a zdravotních služeb Bude probíhat podpora rodičům při jednání s pedagogickými pracovníky, se zástupci vzdělávacích institucí, sociálních a zdravotních služeb.	Školy nevykazují daný indikátor. Způsob plnění: Naplnění indikátoru: /30 rodičů

Poslední soubor aktivit na podporu budování pozitivního vztahu ke vzdělávání je zaměřen na význam rodinného prostředí. Jedná se o motivační aktivity, které cílí na rodičovské kompetence. Aktivizačním prvkem je práce pracovníků pro práci s komunitou, kteří rodiče informují a významu vzdělávání. Na každé škole je zřízena pozice o velikosti 0,25 úvazku, oproti tomu v NNO se jedná o 0,5 úvazek. V případě některých škol je aktivizační potenciál upozaděn, namísto toho se žáků a žačkám věnuje individuální pozornost ve školském prostředí. Jedná se o socializační a adaptační funkci dané pozice. Dále jsou ve spolupráci s NNO pro rodiče ze socioekonomicky znevýhodněného a kulturně odlišného prostředí realizovány workshopy. V roce 2019 proběhlo pět workshopů¹, které měly vzdělávací a osvětovou funkci. Z realizovaných rozhovorů vyplývá, že vyšší účast rodičů je na akcích pořádaných v prostorách NNO, což také pozitivně ovlivňuje spolupráci mezi školami a NNO.

Shrnutí:

¹ Zde je uvedeno místo konání workshopů a téma:
 Armáda spásy: Inkluze v českém vzdělávání
 EUROTOPIA: Odměny a motivace žáků při učení
 K9 (Vrchlického): Rozvoj rodičovských kompetencí v souvislosti se vzděláváním
 Slezská diakonie: Práva a povinnosti rodičů ve vztahu vzdělávání žáků
 Domov mládeže SŠ: Krizové situace výuky a výchovy

Pro naplnění cílů, které spočívají v **zapojení všech dětí do předškolního vzdělávání, podpoře k aktivní školní docházce žáků, dosažení školního úspěchu a pokračování studia na vyšším stupni vzdělávání** jsou klíčové zejména aktivity terénních pracovníků pro práci s komunitou, činnosti předškolního centra a doučování v doučovacích klubech. Tyto aktivity mají široký záběr, od aktivizačních přes motivační až po udržovací charakter.

Předškolní centrum a terénní práce jsou především aktivizující a motivační opatření. Prostřednictvím aktivního vyhledávání a oslovování rodičů jsou podpořeny rodiny v předškolním vzdělávání. Motivace rodičů ke vzdělávání je oblast, o jejímž významu mluvili všichni zapojení aktéři, zároveň se jedná o nejvíce časově a personálně náročnou aktivitu. Nejedná se však o oblast s okamžitým dopadem, protože motivace patří do oblasti změny postojů a jednání, jejichž vývoj je otázkou delšího časového rámce.

Cíle doučování jsou spíše udržující, a to z pohledu podpory žáků a žaček ve vzdělávacím systému s postupem do vyšších ročníků. Snahou doučování je udržet motivaci žáků prostřednictvím přímé a pravidelné práce.

Tabulka 7 - Zhodnocení cílů MPI a jejich naplnění, druhý strategický cíl

Strategický cíl 2	Na území Krnova je zajištěna kvalitní spolupráce všech relevantních partnerů v oblasti vzdělávání
Specifický cíl 2.1	Zlepšuje se komunikace mezi jednotlivými aktéry ve vzdělávání a dochází k dostatečnému propojení toku informací o dítěti nebo žákovi.
Aktivity/opatření	Vyhodnocení
2.1.1 V Krnově jsou realizována tematická setkání v oblasti vzdělávání Minimálně 6x ročně je realizováno odborné setkání (platforma) pracovníků škol, NNO, rodičů a dalších aktérů ve vzdělávání zaměřené na výměnu dobrých zkušeností.	Tematická setkání se zaměřují na téma prevence školní neúspěšnosti (realizováno pět setkání) a na téma předškolního vzdělávání (jedno setkání). Délka setkání je 1,5 hodiny. Způsob plnění: Společný rozvoj inkluze v Krnově 2019–2020 Naplnění indikátoru: 6/4 setkání
Cílenost opatření: podpora pedagogických pracovníků Charakter opatření: vzdělávací osvětový	

2.1.2 Nastavení efektivní spolupráce mezi školami, lékaři, PPP, SVP a OSPOD Nastavit vhodnou spolupráci škol se ŠPZ, OSPOD, pediatry a odbornými lékaři s cílem urychlit výměnu informací.	Naplnění indikátoru: 0/2 setkání
2.1.3 Na městském úřadě vznikne pozice koordinátora inkluze Na Odboru školství, kultury a sportu vznikne pracovní pozice koordinátora inkluze, který bude sledovat a vyhodnocovat inkluzivní vzdělávání na školách, bude zjišťovat potřeby škol, sdílet a vytvářet přístupy k inkluzivnímu vzdělávání a navrhopat zlepšení vzdělávací politiky v obci.	Koordinátorka inkluze je projektově zřízená pozice, kterou zastává vedoucí Odboru školství, kultury a sportu. Naplnění indikátoru: 1/1 pozice koordinátora inkluze
Cílenost opatření: personální kapacitní Charakter opatření: koordinační	

Druhý strategický cíl se zaměřuje na podporu spolupráce, udržování a budování sítí mezi všemi relevantními aktéry ve vzdělávání. Počátky budování sítě spolupráce mezi jednotlivými aktéry lze vidět již v roce 2010, kdy ZŠ Janáčkovo náměstí zahájilo spolupráci s Reintegrou v oblasti doučování. Spolupráce postupně rostla, v roce 2014, se už všechny ZŠ a tři NNO podílely na realizaci inkluzivního projektu², proto základní síť aktérů existovala ještě před MPI. Výzvou pro spolupráci s ASZ bylo síť rozšířit, ale zatím se spolupráce na pravidelné nebo projektové bázi s OSPOD, PPP³, nebo lékaři nezdařila.

Aktivity měly podpořit komunikaci a spolupráci. *Koordinační* potenciál je naplněn u pozice koordinátora inkluzivního vzdělávání. Spolupráce s městem byla projektově nastavená od roku 2015, kdy město bylo žadatelem o projekt Odstranění selektivnosti ve vzdělávání v Krnově, v roce 2016 odstartovalo pilotně pozici koordinátora inkluze, kterým je vedoucí Odboru školství, kultury a sportu. Pozice je zřízená na podporu komunikace mezi městem a řediteli. Z výpovědí aktérů se jeví komunikace jako obousměrná.

² Odstranění selektivnosti vzdělávací sítě

³ Hodnocení spolupráce s PPP od aktérů nebylo konzistentní. Pro některé byla spolupráce s PPP spíše standardní a neproblematická. Pro jiné se jednalo spíše o formální spolupráci, kdy sami věděli, co potřebují. Další názor byl i nesouhlasný, kdy se škola s některými postupy PPP neztotožňovala. Z pohledu identifikace SVP došlo v roce 2018/2019 na ZŠ Smetanův okruh i k výraznějšímu snížení počtu žáků a žaček se SVP.

Za podpory města byla zřízena pozice školního psychologa/školní psycholožky. V současné době čerpají podporu dvě školy – ZŠ Janáčkovo náměstí a ZŠ Žižkova. Přičemž ZŠ Janáčkovo náměstí se rozhodla podporu jednoho úvazku rozpůlit a podpořit pozici sociálního pedagoga/sociální pedagožky. Zřízení pozice na ostatních školách je podmíněno dostupností kvalifikované osoby pro výkon dané profese. Z výběrového řízení se nepodařilo ZŠ Dvořákův okruh a ZŠ Smetanův okruh vybrat osobu, která by zapadala do kolektivu či školního klimatu. Financování školního psychologa ze strany města pro všechny městem zřízené ZŠ lze považovat za potenciálně inovační - např. na ZŠ Žižkova očekávají na základě práce psychologa nastavení změn pro podporu školního klimatu, rozvoje žáků a bezpečného prostředí. Nově nastoupivší psycholožka se na ZŠ Žižkova během podzimu 2020 věnovala spíše budování vztahů se žáky a žáčkami, přičemž později by její služby měly být k dispozici i pro pedagogický sbor. V případě ZŠ Janáčkovo nám. se jedná o udržující opatření, kdy na škole tato pozice již dlouhodobě funguje, škola se proto rozhodla druhou polovinu úvazku zamýšlenou pro školního psychologa využít spíše pro pozici sociální pedagožky, která na škole spolupracuje i s terénními pracovníci a koordinátorem inkluze.

Snahy o začleňování sociálně znevýhodněných dětí, žáků a žaček do vzdělávacího systému ze strany města podporuje i odměňování vedení městem zřízených mateřských škol za integraci dětí se sociálně znevýhodněného prostředí. V současné době jsou takto odměňovány všechny mateřské školy, nicméně v minulosti jedna škola tyto děti v podstatě nevzdělávala, což vedlo právě k zavedení těchto odměn.

Úspěšnost budování spolupráce má dopad i na kvalitu plnění prvního strategického cíle. Mezi ZŠ a NNO vznikla partnerství, která podporují setkávání pracovníků škol, NNO, rodičů a dalších aktérů ve vzdělávání za účelem výměny dobrých zkušeností. Vznikly tak platformy pro setkávání a šestkrát v roce probíhají setkání, kterých se účastní pracovníci škol, NNO, rodiče a další aktéři ve vzdělávání⁴

⁴ Platformy pro setkávání v roce 2019:

MŠ Slunečnice a MŠ Karla Čapka – Předškolní vzdělávání
ZŠ Dvořákův okruh a Armáda Spásy - Kyberšikana
ZŠ Smetanův okruh a Slezská Diakonie – Profesní poradenství
ZŠ Žižkova a EUROTOPIA – Kariérové poradenství
ZŠ Janáčkovo náměstí a K9 – Motivace k učení

Shrnutí:

V Krnově se daří budovat síť a spolupráci aktérů ve vzdělávání, v současnosti spolupracuje dvanáct aktérů na projektu. V MPI si aktéři kladli cíle nad rámec této sítě a chtěli ji rozšířit o OSPOD, lékaře, SPC, PPP atd. Plnění tohoto cíle se jim dosud nedaří. Potenciál k rozšíření spolupráce je možné spatřovat v pozici koordinátorky inkluze na Odboru školství, kultury a sportu. Ke zkvalitnění spolupráce aktérů ve vzdělávání v Krnově přispěly i přidružené vzdělávací a osvětové aktivity ve formě workshopů pro rodiče, projektových platforem nebo vzdělávání pracovníků zapojených do projektu.

Tabulka 8 - Zhodnocení cílů MPI a jejich naplnění, třetí strategický cíl

Strategický cíl 3	Na všech krnovských školách je zajištěn adekvátní počet odborných pracovníků.
Specifický cíl 3.1	Krnovské mateřské školy a základní školy jsou personálně posilovány o kvalitní odborné pracovníky.
Aktivity/opatření	Vyhodnocení
3.1.1 Personální podpora odborných pracovníků ve školách Zajištění odborných pedagogických i nepedagogických pracovníků pro práci s dětmi a žáky se SVP (podpora pozic: školní speciální pedagog, školní psycholog, školní asistent, sociální pedagog) a pilotní ověření pozice koordinátora inkluze ve škole.	Pozice školního psychologa ve výši jednoho úvazku je finančně podpořena pro každou školu. Momentálně tuto podporu pobírají dvě školy, přičemž jedna škola úvazek rozdělila na dva 0,5 úvazky (psycholog a sociální pedagog). Ve zbylých školách hledají na tuto pozici kvalifikovanou osobu. Způsob plnění: podpora města Naplnění indikátoru: 2/20 pracovníků
Cílenost opatření: personální kapacity Charakter opatření:	
Specifický cíl 3.2	Pedagogičtí pracovníci mají dostatek příležitostí k osobnímu a profesnímu rozvoji.
Aktivity/opatření	Vyhodnocení
3.2.1 Sdílení zkušeností pedagogů Podpora hospitací a sdílení dobré praxe, podpora interního mentoringu, či jiné formy kolegiální podpory, vzájemné návštěvy pedagogů mezi školami.	Formálně nenaplnují, bez projektové podpory. Mimo aktivity projektu školy nespolupracují. Individuálně (na úrovni škol) existují centra kolegiální podpory nebo koučování. Naplnění indikátoru: 0/20 pedagogů
3.2.2 Vzdělávání pedagogických pracovníků podporující profesní a osobní rozvoj Vzdělávací kurzy pro pedagogy zaměřené na profesní a osobní rozvoj, supervize.	Nabídka vzdělávacích akcí má vycházet z potřeb pedagogických pracovníků. Jsou prodiskutovávány v rámci Realizované byly dvě vzdělávací akce, v celkové dotaci 26 hodin pro každou vzdělávací akci. Způsob plnění: Společný rozvoj inkluze v Krnově 2019–2020 Naplnění indikátoru: 51/30 pedagogických pracovníků a pracovníc
Cílenost opatření: personální Charakter opatření: vzdělávací	

Pro naplnění příležitostí pro osobní a profesní rozvoj jsou realizovány vzdělávací akce, které vycházejí z potřeb pedagogických pracovníků a pracovníc. Dosud byly realizovány dvě vzdělávací akce, v celkové dotaci 26 hodin pro každou vzdělávací akci.

- i) Strategie učení žáků s PO a sdílení příkladů dobré praxe v oblasti inkluzivní podpory (Mgr. Karel Handlír a Mgr. Marie Komárová)

- ii) Strategie učení v závislosti na typologii osobnosti, komunikaci, práci s předsudky a sdílení příkladů dobré praxe v oblasti inkluzivní podpory (Mgr. Magdalena Ožanová a Mgr. Lenka Hartmannová)

Shrnutí:

V oblasti osobnostního a profesního růstu se nejlépe daří naplňovat vzdělávací cíle. Jak Garter a kol. (2001) poukázali, účast celého kolektivu na vzdělávacích akcích posiluje efekt vzdělávání, který se může projevit v případě vybudování center kolegiální podpory. Zde je spatřen potenciál realizovaných platform pro sdílení zkušeností. Z rozhovorů se zástupci škol bylo znát rozdíl v přístupu v jednotlivých školách. Možnost sdílení zkušeností mezi školami podporuje celkovou úroveň vzdělávacího systému ve městě. Avšak potenciál kolektivního učení nebyl dostatečně podpořen.

Zlepšení personálního zastoupení je spojeno s nedostatkem personálních kapacit v regionu. Za rok trvání projektu se podařilo obsadit pozici školní psycholožky na dvou školách. Do budoucna se počítá s rozšířením pro všechny školy.

8 Zhodnocení rizik při plnění cílů (obecná rizika i konkrétní rizika v řešené lokalitě)

Mezi hlavní rizika a hrozby identifikované v rámci SWOT analýzy pro budoucí vývoj předškolního a základního vzdělávání v Krnově patřila rostoucí zátěž pro vedení škol, nárůst zátěže v souvislosti s legislativními změnami ve vzdělávání, přijímání dětí mladších tří let do věkově smíšených tříd, přetížení pedagogů a pokles motivace, slabá vazba vzdělávání na aktuální situaci na trhu a nedostatek oborů s výučním listem.

Zátěž pro vedení škol nepochybně vzrostla v důsledku zřízení pozice koordinátora inkluze, kterou na většině škol zastávali přímo ředitelé školy, v jednom případě se jednalo o zástupkyni ředitele. Celkově u vedoucích pracovníků krnovských škol může docházet ke kumulaci různých pozic u jedné osoby v důsledku jejich účasti v různých projektech, členství v pracovních skupinách, ve výborech apod., což může vést jednak k jejich přetížení, nezastupitelnosti nebo k opomíjení některých z vykonávaných pozic.

Po září 2016 už se neobjevila žádná tak výrazná legislativní změna, která by vedla k vyššímu nárůstu vytížení pedagogických pracovníků škol.

Podíl dětí mladších tří let v posledních letech v krnovských MŠ mírně rostl, nicméně tyto děti ve šk. roce 2018/2019 tvořily pouze 7 % všech dětí docházejících do krnovských MŠ, podobně odmítání těchto dětí v mateřských školách je podle výkazů MŠMT v Krnově spíše raritou (blíže viz kapitola 6.2.1). Z těchto důvodů nelze říct, že by přijímání těchto dětí do věkově smíšených tříd představovalo v současnosti problém pro krnovské MŠ.

Dotazování ředitelů v rozhovorech nezmiňovali přetížení pedagogů nebo pokles jejich motivace jako problémy, které by se v jejich škole vyskytovaly. Naopak někteří z dotazovaných ředitelů mluvili o tom, že se několik jejich učitelů se v důsledku kvalitního DVPP nadchlo pro nové metody, v nichž i někteří z nich školí své kolegy. Z hlediska rizik pro pedagogické pracovníky je spíše aktuálním rizikem stárnutí učitelského sboru na některých základních školách a možné problémy spojené s nedostatkem absolventů, kteří by měli zájem o práci v Krnově. Toto riziko se projevilo i při hledání nového školního psychologa, kterého se podařilo sehnat pouze dvěma školám ze čtyř.

Z hlediska slabé vazby vzdělávání na tržní situaci a omezené nabídky učňovských oborů se situace ve městě nezlepšila, mnoho zájemců o učňovské obory musí za jejich studiem dojíždět do okolních měst, což se ukazuje i jako jeden z důvodů předčasných odchodů ze středních škol ze strany žáků ze sociálně znevýhodněného prostředí.

9 Výsledný stav vzdělávacího systému a doporučení do budoucna

Klíčovým východiskem tvorby Místního plánu inkluze je Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám, který je definován jako *„zajištění adresnosti, koordinace, konzistence a synergie místních opatření sociální integrace založených na lokálních potřebách, která budou realizována prostřednictvím specifického mechanismu financování z prostředků ESIF“* (MMR 2020). Zhodnocení výsledného stavu vzdělávacího systému se proto zaměřuje právě na ověření premis KPSVL a analyzuje, do jaké míry realizace opatření vycházejících ze strategického plánování splňuje preferované principy, jimiž je **adresnost, koordinace, konzistence, synergie**.

Kromě uvedených principů se věnuje také **udržitelnosti, která je chápána** jako podmínka pro dlouhodobý efekt KPSVL.

9.1 Adresnost / relevance

Realizované opatření lze rozdělit na přímou a nepřímou podporu. Přímá podpora je cílená na žáky a žáčky ohrožené školním neúspěchem z důvodu sociálního vyloučení. Jedná se zejména o podporu doučování, která probíhá jak přímo ve škole, tak v doučovacích klubech v NNO. Cílem doučování je udržet nebo podpořit školní výsledky a docházku, avšak motivace žáků a žaček se v průběhu studia mění, nástupem adolescence je motivace těchto žáků méně stabilní. Zároveň se ve vyšších ročnících zvyšuje náročnost studia, což může mít na motivaci žáků výrazný dopad, zejména v kombinaci s nepodnětným rodinným prostředím. Z těchto důvodů je potřeba cílit na motivační opatření, které v lokalitě reprezentuje především oblast kariérového poradenství, jehož dopady jsou bohužel limitovány omezenou nabídkou studijních oborů místních středních škol.

Do nepřímé podpory lze zařadit aktivity směřující do rodinného prostředí žáků a snahy o zvyšování významu vzdělávání u rodičů. Jedná se o opatření, které mají nepřímo pomoci žákům a žačkám k budování pozitivního vztahu k učení a které mají podporovat hodnotu vzdělávání v rodině. Zájem o rodinné klima žáků a žaček a s ním spojené projektové aktivity pomáhají škole lépe porozumět prostředí, z něhož žáci a žáčky vycházejí, k lepšímu nastavení individuálního přístupu ze strany učitelů. Nepřímá podpora se týká i pedagogických pracovníků, především pak zvyšování jejich profesních kompetencí a podpora spolupráce místních aktérů ve vzdělávání.

Žádné opatření není neadresní nebo nerelevantní, naopak širší intervenci v oblasti adresnosti lze považovat za pozitivní, protože reflektuje provázanost a význam jednotlivých intervencí.

9.2 Konzistence

Konzistence opatření přímo souvisí s adresností a relevancí, která je popsána výše. Všechna opatření jsou dobře propojená. Rozdíly se objevují na úrovni plnění, například

rozdílnou praxí jednotlivých škol, nicméně se nejedná o závažné rozdíly, které by významně měnily směřování opatření a jejich dopady.

9.3 Koordinace a synergie

Hlavní rámec koordinaci jednotlivých aktérů ve vzdělávání a v oblasti práce s dětmi a mládeží udává projekt Společný rozvoj inkluze v Krnově, do něhož jsou kromě žadatele ZŠ Janáčkova náměstí zapojeny všechny ostatní základní školy ve městě, tři mateřské školy, střední škola pedagogická a zdravotnická škola, tři neziskové organizace a v neposlední řadě i město Krnov. Díky projektu, který je již třetím podobným ve městě, působí na všech základních školách koordinátoři inkluze a všechny základní školy mají např. doučovací klub. Podobně existují i další čtyři doučovací kluby spravované NNO a jednou školou i mimo půdu základních škol. Klíčová opatření z hlediska inkluzivního a kvalitního vzdělávání jsou tak realizována rovnoměrně napříč aktéry vzdělávacího procesu, k tomu přispívá i přístup města, které se snaží udržovat spravedlivé nastavení spádovosti z hlediska počtu romských žáků na základních školách. Město také všem základním školám hradí školního psychologa na plný úvazek (pozn. pod čarou: toho zatím využívají dvě školy, zbylým dvěma školám se v době psaní této zprávy nepodařilo najít vhodného kandidáta na tuto pozici). Celkovou spolupráci a vzájemné povědomí o aktivitách realizovaných v lokalitě podporují i pravidelné měsíční platformy, na kterých se setkávají všichni partneři zapojení v projektu.

Nastavení projektu, které všechny klíčové aktivity zřizuje samostatně na každé městem zřizované základní škole, vede i k tomu, že školy nemají příliš důvodů mezi sebou spolupracovat nebo společně organizovat aktivity, podobně se se ani žáci škol vzájemně nenavštěvují. Někteří z dotazovaných ředitelů v tomto ohledu poukazovali na určitou míru konkurence mezi jednotlivými základními školami.

Z hlediska návaznosti se začínají doučovací kluby setkávat s poptávkou na doučování pro žáky ze sociálně znevýhodněného prostředí, kteří studují na středních školách. Tuto poptávku kluby v současné době nemůžou naplňovat, protože je jejich činnost určená pro žáky základních škol.

9.4 Udržitelnost

Všechny evaluované aktivity jsou financovány z projektu KPSVL. Projekt Společný rozvoj inkluze v Krnově začal v roce 2019 a bude končit 30. 6. 2022. Jeho udržitelnost z projektového a ideového hlediska není v ohrožení. V Krnově je dostatek aktivních aktérů, kteří mají zájem řešit otázku kvalitního vzdělávání. Na druhou stranu náročnost koordinace a administrativy předchozích projektů měla vliv na ambicióznost současného projektu.

9.5 Celkové shrnutí:

Evaluace výsledků působení ASZ v lokalitě poukázala na kontinuitu přístupu aktérů ve vzdělávání. Existuje zde dlouhodobá koncepce v oblasti práce se žáky a žačkami ohroženými školním neúspěchem kvůli nepodnětnému prostředí, nízké míře motivace či bez představ o dopadu úrovně vzdělávání na možnosti na pracovním trhu. Krnov se rozhodl pro desegregační opatření v nastavení spádovosti městem zřizovaných základních škol, které rozděluje žáky a žačky ze sociálně znevýhodněného prostředí rovnoměrně mezi městské základní školy. Zároveň ředitel a ředitelky usilují o to, aby v jednotlivých třídách nebyli víc než tři žáci nebo žačky ze sociálně znevýhodněného prostředí. Jedná se tedy o systémové opatření, které je podpořeno o další projektové aktivity.

Působení ASZ v Krnově mělo dopad na strategické plánování, které ukotvilo koncepci inkluzivního vzdělávání do Místního akčního plánu. Tento dokument proto není inovativní svým přístupem, ale spíše sjednocením aktérů. Umožňuje udržovat komunikaci mezi aktéry, kteří se pravidelně setkávají. V porovnání s předchozími aktivitami je MPI širší v oblasti koncepce práce s nadanými dětmi, rozšiřuje vzdělávání pedagogických pracovníků a pracovníků a navrhuje i širší spolupráci s OSPOD, PPP, SPC či lékaři.

Právě rozšiřování spolupráce je jednou ze silných stránek, které má dopad na ukotvování koncepce inkluzivního a kvalitního vzdělávání napříč aktéry. Aktéři v lokalitě jsou aktivní v podávání projektů, čímž podporují udržitelnost podpory. Zároveň se s každým novým projektem snaží přinést nová opatření, která navazují na již zavedené aktivity.

9.6 Doporučení

KORDINACE A SPOLUPRÁCE

V této oblasti existuje v Krnově největší potenciál rozvoje vztahů. Spolupráce mezi jednotlivými aktéry ve vzdělávání se jeví jako prosperující, a to i ve vztahu mezi zástupci města a ostatními aktéry vzdělávání. Slabším místem je spolupráce s OSPOD. Proto je vhodné se zaměřit i na budování vztahů mezirezortně, na způsob a míru sdílení informací nebo na informování o postupu jednotlivých případů. Realizaci tohoto doporučení by bylo vhodné podpořit ze strany pozice městské koordinátorky inkluze. Možností je i využití setkávání pracovních skupin, v rámci kterých si aktéři ve vzdělávání mohou jasně definovat vlastní potřeby a možnosti, jak tyto potřeby naplnit.

Náročnost realizace: střední.

ÚROVEŇ ŠKOL

Pro rozvoj inkluzivního vzdělávání v rámci školy jsou vhodná opatření, která jasně identifikují školy jako kvalitní školu. Zde máme na mysli prezentaci školy, která umí odpovědět na otázky:

- Jak škola/ učitel/ učitelka podporuje žáky a žáčky v jejich jedinečnosti?
- Jak škola/ učitel/ učitelka dokáže pracovat s různou úrovní motivace žáků a žaček?
- Jak škola/ učitel/ učitelka umí balancovat mezi vzdělávací zátěží a vzdělávacím rozvojem?

Jedná se tedy především o identifikaci a popis strategie začleňování, rozvoje a tvorby bezpečného prostoru pro všechny. Zde vycházíme z koncepce Pyramidy kvalitní školy (Lábusová, & Zemská Tannenbergerová, & Svoboda, 2020), která identifikuje pět oblastí, kterými se škola má zabývat.⁵ Akcentujeme budování respektujícího,

⁵ 1: Respektující, bezpečné a otevřené klima školy

2: Sdílená vize a realizovaný plán školy

3: Personální leadership

4: Škola jako významné místo pro rozvoj lokality

5: Personální, organizační a materiální vybavenost

bezpečného a otevřeného školního klimatu v soudržnosti se sdílením vize. Díky prezentaci školy veřejnost ví, jaké hodnoty škola buduje a zná postupy, kterými o to usiluje.

Škola může využít kapacity koordinátora inkluze, který v součinnosti s celým pedagogickým sborem zpracuje strategii, která by měla být veřejně dostupná, například na internetových stránkách školy.

Náročnost realizace: nižší až střední

PODPORA ŽÁKŮ/ŽAČEK A PEDAGOGICKÝCH PRACOVNÍKŮ

Zástupci dvou škol během rozhovorů vyjádřili zájem o přípravu podpory nadaných dětí, kterou je vhodné zahrnout i do revize MPI. V této oblasti je vhodné vnímat nadání jako vlastnost, kterou má každé dítě a se kterou je potřeba pracovat a rozvíjet ji. V oblasti podpory nadaných dětí je jedním z prvních kroků vzdělávání pedagogů v oblasti strukturální kognitivní modifikovatelnosti a zprostředkovaného učení. Pro další rozvoj tohoto způsobu učení mohou sloužit i doučovací kluby nebo na něj zaměřené kroužky a samotné hodiny v rámci ŠVP.

Mimo práci s nadanými dětmi je klíčová i podpora profesní přípravy ve výuce. Žák nebo žačka pocházející z nepodnětného rodinného prostředí nemusí mít příliš povědomí o všech kariérních možnostech a volbách, které jsou mu k dispozici. Proto se jako vhodné jeví zařazení profesní přípravy dříve než v 9. ročníku, a to formou nejvíce odpovídající stupni vývoje žáka či žačky, popřípadě celého třídního kolektivu. Na kvalitní a zacílenou profesní přípravu by ideálně měla navazovat kontinuita práce se žáky a žačkami i po přechodu na střední školy. Zde je více než vhodné zajistit odpolední doučování pro tyto žáky v doučovacích klubech. Náročnost tohoto opatření je poměrně vysoká, proto se jako nejvhodnější jeví vzít doučování středoškoláků v úvahu při přípravě dalších vzdělávacích projektů ve městě.

Náročnost realizace: střední až vysoká.

10 Zdroje a literatura

Garet, M. S., Porter, A. C., Desimone, L., Birman, B. F., & Yoon, K. S. (2001). What Makes. *Professional Journal*, 38(4), 915-945.

Janák, D., Stanoev et al. (2015). Rozšířit řečiště hlavního vzdělávacího proudu: Sociální inkluze žáků a transformace vzdělávacího systému v Krnově a v Sokolově. Opava: Slezská univerzita v Opavě.

Lábusová, A., Zemská Tannenbergerová, M., & Svoboda, Z. (2020). *Pyramida kvalitní školy – inkluzivní školy*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj (Odbor pro sociální začleňování).

Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. *Metodika koordinovaného přístupu k sociálně vyloučeným lokalitám*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj (Odbor pro sociální začleňování). Dostupné z: <https://www.socialni-zaclenovani.cz/metodika-koordinovaneho-pristupu-k-socialne-vyloucenym-lokalitam/>